

การจัดทำวารสาร

Environment and Natural Resources Journal

สู่ฐานข้อมูลสากล (Best Practice)

วารสาร Environment and Natural Resources Journal เป็นวารสารของคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ที่ได้จัดทำขึ้นมาเป็นเวลา 17 ปี มีการพัฒนาเข้าสู่ ฐานข้อมูล TCI กลุ่ม 1 (TCI : Thai Citation Index ศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย) ตั้งแต่ปี 2553 และมีการพัฒนาวารสารให้ก้าวสู่ระดับนานาชาติอย่างกว้างกระโดด ในยุคของ รองศาสตราจารย์ ดร. เบญจภรณ์ ประภักดิ์ ผู้ที่เข้ามากำกับดูแลวารสารในฐานะบรรณาธิการ (Editor) หน่วยพัฒนาคุณภาพ งานนโยบายและแผนจึงได้ขออนุญาตถอดบทเรียนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาไปอย่างมาก

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร/ การกำกับดูแลกระบวนการทำงาน

บรรณาธิการจากอดีตที่ผ่านมาจะเป็น รองคณบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการที่เข้ามากำกับดูแลวารสารด้วย และก็ปรับเปลี่ยนไปเมื่อหมดวาระ ทำให้วารสารอาจจะไม่ต่อเนื่องและรองคณบดีไม่สามารถดูแลได้เต็มที่ รศ.ดร.สุระ พัฒนเกียรติ ที่เป็นรองคณบดีก็เลยชักชวน ขอความช่วยเหลือให้อาจารย์เข้ามาช่วยกำกับดูแลวารสาร และอาจารย์เคยเป็นทั้งผู้เขียนบทความ และเคยทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยบรรณาธิการวารสารอื่นๆ มาก่อน อีกทั้งคุณสมบัติที่บรรณาธิการต้องมีค่า H-index* = 10 ที่คณะก็มีอาจารย์แค่คนเดียว แต่นั่นก็ไม่ได้ใช้เกณฑ์ในการตัดสินใจเข้ามาเป็นบรรณาธิการ แต่ใจจริงเพียงแค่อยากช่วยงานของคณะเท่านั้น และทางรองคณบดีและคณบดีก็ช่วยสนับสนุนทุกด้าน

พอเข้ามาเป็นบรรณาธิการวารสารอาจารย์ก็พยายามปรับเปลี่ยนแรงให้มีการตีพิมพ์เร็วขึ้น จากเดิมฉบับมกราคม-มิถุนายน ให้ขยับออกไวขึ้นเป็นมีนาคม งานวารสารต้องมีการตีกรอบมากๆ ต้องละเอียดทุกขั้นตอน เนื่องจากคณะมีการปรับเปลี่ยนเจ้าหน้าที่วิจัยที่มาดูแลวารสารคนใหม่ อาจารย์เลยขอให้คนที่เข้ามาใหม่มีคุณสมบัติจบทางสายวิทย์ เพราะวารสารเป็นด้านวิทยาศาสตร์ ศัพท์เฉพาะทางวิทยาศาสตร์ที่ต้องอาศัยทักษะของคนที่จบสายวิทย์

h-index คือ ตัวเลขที่แสดง "จำนวนผลงานวิจัย ที่มีจำนวนครั้งของการได้รับการอ้างอิงเท่ากับหรือมากกว่า จำนวนผลงานวิจัยนั้นๆ เช่น นักวิจัย A ได้รับค่า h index = 10 หมายความว่า นักวิจัย A มีผลงานบทความวิจัยตีพิมพ์จำนวน 10 เรื่อง โดยทุกๆ บทความนั้น ได้รับการอ้างอิงอย่างน้อย 10 ครั้ง หรือ มากกว่า (ที่มา: ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) มจร.)

บรรณาธิการกำหนดเป้าหมายหรือวางแผนพัฒนาวารสารอย่างไร

อาจารย์ก็พยายามปรับเปลี่ยนให้วารสารมีความชัดเจนในเรื่องของ aim & scope ให้วารสารของคณะโดดเด่นว่าวารสารเรารับบทความที่เป็นด้าน Science เมื่อก่อนจะมีบทความทางด้าน Social มาบ้าง เพราะมีผลต่อการที่เรานำเข้าฐานข้อมูลระดับสากล

ปกติวารสารเราอยู่ในวารสารกลุ่มที่ 1 ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากการจัดอันดับของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)

พออาจารย์มาเป็นบรรณาธิการก็มียากทำงานให้เต็มที่ พัฒนาวารสารให้สู่สากล

การที่เราอยู่ในฐานข้อมูลวารสารกลุ่ม 1 ของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) เราก็ถูกรับเลือกให้เข้าไปอยู่ในฐานข้อมูลของ Asean Citation Index (ACI)

ฐานต่อมาเราได้นำวารสารและจัดเข้าสู่ Directory of Open Access Journals (DOAJ) (website: <http://doaj.org/>)

ฐาน EBSCOhost ซึ่งเป็นระดับนานาชาติ ซึ่งอาจารย์เลือกให้ submit เพราะเป็นฐานข้อมูลที่ยากให้วารสารเข้าอยู่ในฐาน ซึ่งบางฐานข้อมูลเราก็เลือกด้วยประสบการณ์จากที่อาจารย์ก็เป็นผู้ตีพิมพ์ (Author)

ฐานต่อมาคือ Clarivate analytics ซึ่งเดิมคือ Thomson router ซึ่งเขาเป็นฐานใหญ่และจะมีฐานย่อย แต่ฐานหลักที่ยากเข้าคือ ISI web of Knowledge หรือ SCI : Science Citation index ซึ่งฐานนี้จะคิด Impact Factor ในขณะที่ฐานอื่นยังไม่คิด ซึ่งจะมี 3 ฐานหลักคือ Science citation index, Social-Sci citation index, Art and Humanities citation index เรามีความต้องการจะเข้า Categories ของเขาในฐานแรกคือ SCI ซึ่งเราก็อังไม่สามารถเข้าได้ เขาจึงพิจารณาจัดให้เราอยู่ในฐานลูกของเขาซึ่งถือว่าเป็นระดับนานาชาติตามประกาศของ สกอ. ซึ่งเราได้เข้า 3 ฐานลูก ได้แก่

- BIOSIS Previews
- Zoological Record
- Biological Abstract

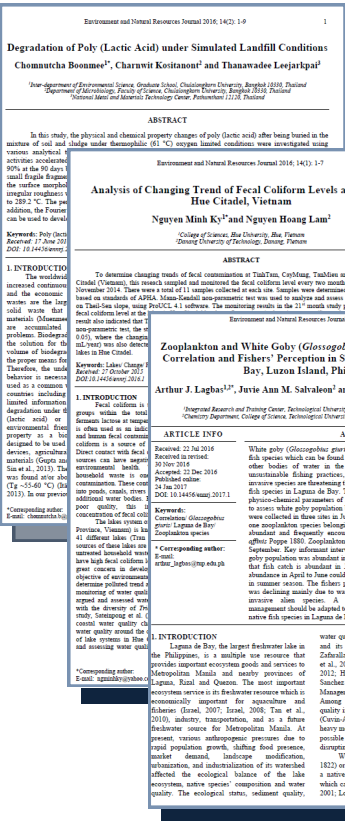
ก่อนที่จะได้รับคัดเลือกเข้าโครงการพัฒนาวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูล SCOPUS ของ TCI วารสารของเราได้ปรับปรุงพัฒนา

สิ่งแรกคือ การเปลี่ยน Format ขนาดตัวอักษร รูปเล่ม และเราได้ปรับเปลี่ยนหน้าปกวารสารใหม่

SCOPUS ไม่อยากให้มีการระบุตัวตน ไม่แสดงตัวว่าเรามาจากหน่วยงานไหน เราก็ตัดโลโก้มหาวิทยาลัยไป และปรับเปลี่ยนให้มีความเป็นกลางมากขึ้น

การนำวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูล SCOPUS เกิดจากที่เราส่งวารสารเข้าประกวดในงาน “การประกวดวารสารระดับชาติ” ที่ TCI ได้จัดขึ้น ตอนนั้นคิดแค่ว่า “เราไม่มีอะไรจะเสีย อย่างมากก็แค่ไม่ได้รับรางวัล” แต่สิ่งที่เราได้คือ ข้อ เสนอแนะดีๆ และเราได้รับการคัดเลือกให้เป็นวารสารที่จะพัฒนาไปสู่ฐานข้อมูล SCOPUS ทาง TCI ก็เชิญบรรณาธิการไปประชุมและทาง TCI คัดเลือกวารสารตามเกณฑ์ จนเหลือ 20 วารสาร จึงให้เราทำการประเมินตามแบบฟอร์มของ SCOPUS ซึ่งมีคะแนนเต็ม 10 โดยเราได้ประเมินตนเองเราได้คะแนนแค่ 7 เนื่องจาก Citation เราน้อย ก็ยังกำลังว่าจะสามารถ Submit ผ่านรี

เป่ล่า แต่ในเมื่อ TCI เลือกเราแล้ว “เรายอมให้เขาตัดเราออก ดีกว่าเราไม่ได้ส่งงาน” ประกอบกับอาจารย์ได้รับเลือกจาก TCI ไปเป็น Local board คือ เป็นผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน Envi-Science ที่จะพิจารณาวารสารเข้าสู่ SCOPUS โดยไม่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่บรรณาธิการวารสาร ถือว่าเป็นการสวมบทบาทหน้าที่ทั้งสองอย่าง ได้เห็นคะแนนทั้งหมด 20 วารสารที่ผ่านเข้ารอบ ถือว่าคะแนนเราอยู่ลำดับท้ายๆ คิดว่าไม่น่าจะได้

แล้ววารสารของคณะของเราถูกเชิญให้ไป TCI ซึ่งเป็นอันดับที่ 3 ซึ่งแจ่งว่าเขาต้องมั่นใจว่า submit ไปต้องผ่าน เพราะมีผลต่อความน่าเชื่อถือ พอ TCI เรียกไปคุยต้องรีบกลับมาปรังงาน โดยการเลือก 20 บทความจาก 3 เล่มย้อนหลัง โดยอาจารย์ได้ใช้เกณฑ์การคัดเลือกบทความที่เป็นบทความเกี่ยวกับด้าน Envi-Science และมีการ Discussion แล้วจะร่วมแลกเปลี่ยนการคัดเลือกกับ ดร.ชัชณัฐพงษ์ ประทุม ที่เป็นผู้ช่วยในการพิจารณาคัดเลือกบทความจำนวน 20 บทความ

การคัดเลือกบทความ 20 บทความที่จะเข้าสู่ฐานข้อมูล SCOPUS
ที่จะสามารถ Submit ได้ เนื่องจากวารสารของเรามี Citation ที่น้อยมาก
แค่ 70 ครั้ง ปัญหาคือ เราไม่เคยเผยแพร่ไปให้ทั่วถึง (Worldwide) และการ
Submit เข้าสู่ฐานข้อมูล SCOPUS จะมีทีมเจ้าหน้าที่จาก TCI คอย
ช่วยเหลือ เราใช้เวลาในการ Submit 13 วัน ก็ได้รับจดหมายตอบรับกลับจาก SCOPUS ถือว่าเร็วมาก

Scopus

ตอนนี้เราวางแผนพัฒนาให้วารสารโดยการเพิ่ม Issue จาก 2 เล่ม เป็น 4 เล่ม ในปี 2019
เพราะต้องการให้มีการนำบทความไป Citation เพิ่มขึ้น เราจะได้ขยับจาก Q4* ไปสู่ Q2* เพื่อเตรียม
วารสารนำเข้าสู่ฐาน ISI ซึ่งถือว่าเป็นฐานใหญ่ แต่การนำวารสารเข้าสู่ฐานนี้เป็นเรื่องยาก เพราะขึ้นอยู่กับ
การ Citation ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ เท่าที่เราทำได้คือ การประชาสัมพันธ์วารสาร
ให้เป็นที่รู้จัก และเพิ่มบทความ แต่การคัดเลือกบทความต้องเข้มข้นขึ้นเพื่อให้บทความมีคุณภาพ

ความคาดหวังในการทำงาน

อาจารย์ไม่ค่อยมีความคาดหวัง แต่เมื่อได้ทำงานอะไรแล้วแต่ก็จะทำให้เต็มที่ ทำให้ไม่ค่อยเสียใจ
เวลาไม่ได้ตั้งใจ เหมือนรู้ว่า เข้าเรียนป.1 ต้องขึ้น ป.2 และชั้นที่สูงขึ้น ก็ทำงานบรรณาธิการก็จะเป็น
เช่นนั้นส่งให้เข้าสู่ฐานข้อมูลโดยที่ไม่คาดหวัง ก็จะพัฒนาให้เป็นไปตามขั้นตอน ตอนนี้ก็มุ่งที่ขยับไป Q2

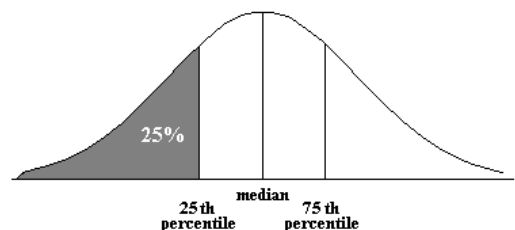
ปัญหา อุปสรรค อาจารย์แก้ไขปัญหายังไร

ปัญหาคือ บรรณาธิการไม่ได้เป็นตำแหน่งหน้าที่ที่ต้องทำประจำ วารสารคณะมีการหมุนเวียน
เปลี่ยนบรรณาธิการมาตลอดตามตำแหน่งการบริหาร แต่ในขณะทำงานวารสารเป็นงานที่มีขั้นตอนเยอะ
รายละเอียดมากมาย จุกจิก ที่เราต้องรักษา Aim & Scope ของวารสาร การคัดเลือกบทความที่มีคุณภาพ
การทำหน้าที่บรรณาธิการต้องช่วยดู ช่วยกำกับทุกขั้นตอน อาจารย์มีบทบาทเป็น Author ด้วย พอมาเป็น
บรรณาธิการก็จะรู้ว่า Author ก็ต้องการคำตอบที่รวดเร็วว่าเรา Accept บทความนี้เปล่า ดังนั้น จึงต้องรีบ
พิจารณาบทความว่าจะส่งต่อ Reviewer หรือจะ Reject บทความก็ต้องรีบแจ้ง Author ดังนั้น เราต้อง
ต้องทำงานให้เร็วและผิดพลาดน้อยที่สุด

* ค่า Q หมายถึง Quartile score ของวารสารในแต่ละสาขาวิชา (subject categories)

- Q1 = top position (the highest 25% of data) เป็นกลุ่มวารสารที่ดีที่สุด
ที่สุดในสาขานี้
- Q2 = middle-high position (อยู่ระหว่าง top 50% และ top 25%)
- Q3 = middle-low position (อยู่ระหว่าง top 75% และ top 50%)
- Q4 = bottom position (bottom 25%)

ที่มา: <https://ruchareka.wordpress.com/2011/05/05/journal-quartile-score-q-คืออะไร/>

เราใช้เวลา 1 ปี ในการนำวารสารเข้าสู่ฐานสากล 5 ฐาน